

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXIV. Vtrum crescat meritum ex maiori intensione actus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

QVÆSTIO XXXIV.

Virum crescat meritum ex maiori intensiōe actus?

IDETVR non crescere cæteris paribus. 1. Quia quod non est voluntarium, non est eatenus meritorium. Quod autem actus euadat magis, vel minus intensus, non est voluntarium elicienti actum. Quia maior, & minor intensio non sunt discernibiles respectu nostri, saltem vt plurimum, vt docet aperte experientia. Voluntarium autem essentialiter dependet à præcognitione discretiua eorum extremorum, inter quæ versatur electio.

2. Maior duratio actus boni non auget rationem meriti. Ergo nec maior intensio. Patet consequentia, quia actus intensus, vt duo, durans per duo instantia, æquualet actui intensus, vt quatuor existenti pro vnicō tantum instanti; sicut dolor, aut delectatio, vt duo, perseverans duplici instanti, æquualet dolori, & delectationi, vt quatuor, afficienti subiectum per vnicum tantum instans. Probatur antecedens, quia si maior duratio actus boni augeret vim eius meritoriam, toties replicaretur tota vis meritoria cuiusque actus, quot nouæ durationis instantia superadderentur primæ existentia actus, quādoquidem pro singulis quibusque instantibus totus idem actus secundum omnia sua prædicata ponitur denud à parte rei, non secus, ac pro primo instanti. Sequela autem est absurda. Quia in qualibet determinata parte temporis dantur infinita instantia, ideoque quoduis meritum adæquate replicatum pro singulis seorsim instantibus, euaderet simpliciter infinitum intra quamlibet determinatam temporis partem, pro qua continue perseveraret. Vnde pro quouis actu taliter perseveranti deberet rependi cumulus gloriæ simpliciter infinitus. Cuius rei absurditas nulla indiget ponderatione.

3. Maior intensio actus mali non auget malitiā, quatenus demeritoriam, & imputabilem peccanti. Alioquin ultra species, & numerum peccatorum deberet exponi in confessione intensio etiam ipsorum. Quod tamen non fit communiter à fidelibus, nec exigitur à confessoribus. Sed nec fieri, aut exigi potest propter indiscernibilitatem nuper notatam maioris, & minoris intensiōis actuum respectu nostri. Eadem autem est ratio de bonitate, & merito, quæ est de malitia, & de demerito.

Art. 1. Respondetur. Materia quæstionis præsentis, nec non aliarum quinque subsequentiū tota, aut ferè tota præoccupata, ac determinata est in præcedentibus; partim explicitè, & in propriis terminis; partim implicitè, & æquualementer. Operæ pretium nihilominus est nonnihil adicere circa singula maioris claritatis gratiā, & vt occurratur iis, quæ circa illa operose mouent nonnulli moderni. Quod ad augmentum meriti attinet, manifestum est vniuersaliter, quodlibet totum, seu quasi totum crescere, cæteris paribus, crescente quolibet eorum ex quibus ipsum constituitur intrinsecè, & à quibus proinde est indistinctum realiter. Enumerata autem sunt in q. præcedēti, ab art. 5. prædicata, quibus formaliter constituitur ratio meriti. Constat proinde ex ibi dictis, quorum prædicatorum augmento crescat, cæteris paribus, vis meritoria cuiusque actus. Crescit nimirum crescente actus meritorij vel voluntarietate, & libertate, vel bonitate supernaturali, siue quoad speciem, siue quoad intensiōnem, siue quoad durationem; vel difficultate orta ex

præstantia operis, & iactura commodi temporalis. Similiter crescit, cæteris paribus, meritum condignum, nec non & congruum realiter indistinctum à condigno, ex maiori gratia habituali. De postrema ista augmenti ratione ex maiori gratia dictum est ex professo q. 10. & 11. de Incar. sicut etiam dictum est breuiter, sed quantum sufficit, de eodem augmento ex maiori duratione actus quæst. 42. de virt. Theol. ad 4. Nec de cæteris prædicatis modò recensitis quidquam peculiariter notandum occurrit, præterquā de intensiōe.

Art. 2. Circa intensiōnem actus absolute liberi extat controuersia inter P. Vasquez, & nonnullos alios, negante Vasquez maiorem, vel minorem intensiōnem actus, esse directè, & formaliter liberam voluntati; idque ipsum asserētibz nonnullis aliis. Dicendum autem potius videtur cum Vasquez, voluntatem nulla gaudere libertate, ac indifferentia speciali, quoad intensiōnem sui actus directè, & formaliter, tamen si actus sit liber simpliciter, & absolute; sed semper ipsam operari cum omni conatu, ac intensiōe sibi absolute possibili hic, & nunc: Ita nimirum, vt licet absolute possit elicere, & suspendere actum electionis circa tale determinatè obiectum; Necesse tamen sit, vt si quidem eum eliciuerit, eliciat cum omni intensiōe, omni que conatu sibi possibili, & similiter applicetur necessariò vsque ad vltimum potentia ad suspensionem actus, si quidem suspendere illum velit, qualecunque demum sit obiectum tum formale, tum materiale actus, & suspensionis actus.

Art. 3. Ratio est, quia nulla dari potest in voluntate electio libera cuiusquam mediij, nisi præsupposita intentione efficaci finis vltimi, & felicitatis, necessariò præconcepta à voluntate, adeoque præhabita cum omni intensiōe absolute possibili hic & nunc; quandoquidem voluntas, quatenus necessariò operans agit quantum potest, sicut cætera agentia necessaria. Applicatio autem voluntatis circa media commensuratur necessariò applicationi eiusdem voluntatis circa finem. Qui enim vehementer desiderat sanitatem, eo ipso vehementer desiderat media inductiua sanitatis; & qui est tepidus circa sanitatem, eo ipso est tepidus circa media inductiua sanitatis, idemque similiter accidit in cæteris eiusmodi. Ratio vniuersalis est; quia volitio efficax finis, virtualiter, & implicitè est volitio efficax mediōrum, ideoque necesse est, vt cum eadem intensiōe, & applicatione feratur virtualiter, & implicitè in media, quanta cum intensiōe, & applicatione fertur explicitè in finem. Vnde cum primū innotescit quenam determinatè res habeant rationē mediij, necessariò fertur in illas explicitè, & formaliter tāta cum intensiōe, & applicatione, cum quanta iam prius implicitè, & causaliter ferebatur; idest, cum quanta ferebatur in ipsum finem, iuxta notationem modò præmissam. Quapropter cum omnes aliæ intentiones aliorum finium reuocentur, tanquam in primā originem, in intentionem vltimi finis, seu beatitudinis, ac felicitatis; necesse profectò est, vt omnes aliæ intentiones, adeoque electiones omnes concipiantur cum summa intensiōe, & applicatione; cum qua videlicet concipitur intentio beatitudinis, vt beatitudo est. Huc pertinet, quod dicit August. lib. 2. de pecc. mer. & remiss. c. 17. initio. *Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius, quā bonum sit, nouimus, eoque delectamur ardentius.* Et rursus versus finem, *Tanto autem magis delectat opus bonum, quāto magis diligitur Deus, summum, atque incommutabile bonum.* Semper igitur, ac necessariò explet voluntas omni suo actu mensuram præcognitionis, quā dirigitur; & adæquat intensiōe electionis intensiōnem intentionis.

Art. 4. Confirmatur: cui vnicum tantum medium occurrit ad consequutionem finis, quem intendit, necesse est, vt feratur cum eadem intensiōe, & co-

natu ad finem, & medium; siquidem in eo casu nulla datur specialis libertas circa medium; atque agens expers libertatis, quatenus expers libertatis est, nequit temperare suum concursum. Quando autem concurrunt plura media, non propterea superadditur libertas quoad intentionem electionis, eligendique conatum, sed solum quoad speciem, vel individuationem. Quia intentio finis non remittitur propter pluralitatem mediorum, ut patet, ac proinde non applicat minus efficaciter, ac ferventer voluntatem ad actum electionis, quam si unicum tantum medium proponeretur. Nempe quando representantur plura media, nihil aliud representatur, quam adesse plures vias ad eundem terminum, vel plures causas contentinas eiusdem effectus. Unde sicut, qui desiderat pervenire ad aliquem terminum æque feruide, aut æque, segniter pergit per viam, quam init, siue ea proponatur determinatè, & tanquam unice necessaria, siue proponatur vage, & non ut unice necessaria; & similiter, qui vult causam ratione effectus, afficitur ad causam plus, vel minus, prout affectus fuerit circa effectum absque vlla quoad hoc diversitate, siue plures causæ proponantur, siue proponatur vna sola; ita etiam quicumque afficitur ad aliquod medium, æque ad illud afficitur, siue sit, siue non sit unicum; ac proinde in utroque euentu afficitur quantum potest; quandoquidem ita afficitur ad medium propositum, ut unicum.

Art. 5. Itaque voluntati tantum indirectè, & mediatè convenit libertas indifferentiæ, quoad intentionem, & remissionem suorum actuum, nempe quatenus potest liberè applicare intellectum ad maiorem, vel minorem considerationem circa unumquodque obiectum, & ad clariorem, vel minus claram cognitionem bonitatis eius, per maiorem, vel minorem diligentiam in indagandis rationibus manifestantibus eandem bonitatem. Sicut enim alia obiecta inuicem impossibilia possunt representari voluntati cum mutuo excessu alterius supra alterum quoad aliquid; ita etiam possunt eidem representari cum eiusmodi excessu mutuo diuturnior, & minus diuturna meditatio circa unumquodque volubile; & minor, ac maior defatigatio in evolvendis libris, & sic de aliis modis instruendi intellectum circa naturam, & proprietates cuiusque obiecti volubilis. Consequenter voluntas est immediatè libera, circa maiorem, vel minorem perfectionem cognitionis directuræ eadem voluntatem quoad alios ultiores actus suos, eadem ratione, qua est libera quoad alia obiecta proposita cum mutuo eiusmodi excessu, iuxta dicta supra quæst. 12. Caterum posito ultimo dictamine practico intellectus, nulla iam superest libertas, & indifferentia specialis quoad maiorem, vel minorem intensiorem actuum sibi hic, & nunc proximè possibilium, sed necesse est, ut expleatur tota ea mensura intentionis, quam præscribunt prævia tam intensio intentionis, tum perfectio, & claritas cognitionis, quibus impellitur voluntas ad eligendum, cuiuscunque tandem obiecti, ex obiectis simultaneè propositis, electio subsequatur.

Art. 6. Quapropter augmentum meriti proneniens ex maiori intensione actus boni, cæteris paribus, non nititur peculiari libertate voluntatis quoad intensiorem actus separabilis, quoad exercitum à libertate, quæ ipsi inest quoad substantiam actus, sed nititur sola libertate indivisim, ac inseparabiliter completenti substantiam actus, totamque eius intensiorem hic, & nunc absolutè possibilem possibilitate proxima. Sicut enim, qui est indifferens ad quemlibet ex pluribus actibus bonis inter se inæqualibus quoad rationem specificam ipsorum, & ad omittendos omnes actus bonos, meretur plus si eliciat actum melio-

rem, quam si eliciat minus bonum, tamen neutrum elicere possit nisi cum tota, & sola bonitate specifica, quæ ipsi convenit ex suo obiecto; & similiter meretur plus, qui elicit actum specificè meliorem, quam qui elicit actum specificè minus bonum, tamen neuter habeat libertatem, nisi ad eum solum actum, quem elicit de facto, & actum malum oppositum; ita meretur magis, cæteris paribus, qui elicit actum bonum intensiorem, quam qui elicit actum bonum minus intensum, tamen neuter sit liber ad maiorem, vel minorem intensiorem, ex suppositione, quod eliciat actum talis determinatè speciei. Quia videlicet est nihilominus libera intentio actus absolutè, & simpliciter eadem indivisim libertate, qua est libera substantia eiusdem actus. In utroque enim casu est uniformiter liberum, servata proportionem, augmentum bonitatis in actu, tum specificum, tum intensum.

Ad 1. Licet maior, & minor intensio cuiusque actus non sint discernibiles à nobis comparative, & commensurative, semper tamen innotescit secundum conceptum absolutum, quanta sit amabilitas cuiusque obiecti hic, & nunc propositi voluntati. Quod perinde est iuxta dicta, atque innotescere reipsum, quanta cum intensione amari illud possit hic, & nunc, ad eum utique modum, quo cognita specie obiecti amabilis, & magnitudine perfectionis, quæ inest, cognoscitur eo ipso, qua specie actus, & quanta cum eiusdem actus perfectione diligi possit; ideo ex vi eiusdem cognitionis supputari, ac mensurari iuste non possit, quantus sit excessus specificus unius actus supra alium ex possibilibus hic & nunc. Igitur intensio, quæ de facto inest utrique actui, est libera voluntati eadem ratione, qua est eidem liber conceptus specificus, totaque perfectio specifica eiusdem actus.

Art. 1. Ad 2. Negatur antecedens, de quo diu, multumque disputat Suarez cum Vasquez. Verum præcipua inter eos controuersia est quoad modum constituendi tempus, eiusque successionem, & partes, & quoad modum inceptionis, & desitionis rerum, quæ sunt philosophica, & obscura. Dicendum est breviter primò, durationem actus meritorij liberam libertate formaliter distincta, & separabili à libertate quoad primam existentiam actus, valere ad novum augmentum meriti, & quoties protrahitur de nouo ea duratio tanta cum libertate, & indifferentia, quanta libertas, & indifferentia præcessit quoad primam existentiam actus; toties replicari totam vim meritoriam actus, totiesque inducere novum premium æquale toti premio inducto per primam existentiam eiusdem actus, perinde omnino, atque si toties eliceretur de nouo alius actus numero, aut specie diversus à priori, eidemque æqualis. Quia videlicet quatenus datur de nouo specialis libertas, eaque exercetur honestè in eliciendo actu bono, per accidens omnino se habet extitisse, vel non extitisse eundem actum pro tempore, aut instanti quous prior, ideoque quod præextiterit, vel non præextiterit nihil variare potest vim meritoriam præsentis exercitij novæ libertatis.

Art. 2. Dicendum deinde est non adesse nobis libertatem formaliter diversam pro singulis partibus temporis realiter inter se distinctis, seu distinguibilibus reipsum. Primùm quia nec formaliter, nec æquivalenter sunt discernibiles à nobis omnes, & singulæ eiusmodi partes seorsum sumptæ, eadem ferè ratione, qua non possumus inuicem discernere per visum partes corporum atomis minores, & sæpè nec ipsas atomos. Quæ autem sunt indiscernibilia per cognitionem, sunt incapacia, quæ terminent electionem eatenus formaliter liberam voluntatis. Deinde omnes qualitates habentes qualitates alias sibi contrarias, & quæ proinde destrui non possunt, nisi inductis qualitatibus contrariis, quales utique qualitates sunt actus voluntatis

tatis, præsertim liberi, utpote essentialiter contentio-
si, ac pugnaces, ut superius dictum est, vigent vi aliqua
resistendi iisdem contrariis qualitatibus, omnibusque
proinde causis potentibus ipsas destruere naturaliter.
Vnde est naturaliter impossibile, ut corrumpantur in
instanti immediato ad primum suæ existentie instans,
ut liquet etiam per experientiam in frigore, calore,
aliisque eiusmodi omnibus. Ergo solum per intervalla
quadam determinata temporis, & non pro singulis
quibusque instantibus recurrit nota libertas ad con-
servandum actum, diuersa à libertate exercita quoad
primam eius existentiam, & sic proportionaliter de
aliis successiue durationibus.

Art. 3. Dicendum denique est, etiam pro iis diffe-
rentiis posterioribus durationis, pro quibus datur li-
bertas formaliter diuersa à priori quoad primam exi-
stentiam actus libertate, nouam eam libertatem esse
longè minorem, quam fuerit libertas primi instantis.
Quia actus voluntatis circa aliquod obiectum ex sup-
positione, quod iam existat, habet vim, eamque ma-
ximam inclinandi ad conseruationem sui, adeoque ha-
bet vim maximam minuendi libertatem, quæ præiit
ad primam existentiam sui. Constat enim neminem
affici posse ad aliquod obiectum, quin simul afficiatur
ad suum ipsum affectum; impossibile siquidem est,
ut placeat aliquid, quin placeat ipsum placere; nec
minus manifestum est, affectum, & complacentiam
voluntatis circa aliquid esse inclinationem eiusdem
ad idem. Ergo superaddita voluntati secundum se
considerata inclinatione speciali ad conseruationem
sui actus, ultra inclinationem, quæ aderat ad primam
eius existentiam, quæ specialis inclinatio est indistin-
cta realiter ab ipso actu iam præexistente, eo ipso mi-
nuitur libertas respectu conseruationis. Confirmatur,
quia vnusquisque experitur peculiare difficultatem in
retractando proposito semel concepto, ultra eam, quæ
præexistit in primo instanti pro eodem omittendo.
Nova autem difficultas ad oppositum actus, est dimi-
nutio libertatis respectu ipsius actus. Confirmatur
rursus, quia Angeli ex communi, & vera sententia sunt
immutabiles, saltem moraliter, in proposito semel
concepto, dum non occurrit nouum motiuium. Natura
autem humana, quæ intellectualis, & libera, est valde
affinis naturæ angelicæ. Ergo homo est difficile mo-
bilis à proposito semel concepto, dum non occurrit
nouum motiuium. Est igitur minor libertas pro con-
seruatione actus, quam pro prima eius existentia, sal-
tem dum non instituitur noua deliberatio pro inda-
gando nouo motiui, eoque conferendo cum motiui
priori; ac proinde libertas quoad conseruationem
actus est minor, & quidem notabiliter, quam libertas
quoad primam eius existentiam, saltem ut plurimum,
& pro instantibus ferè omnibus conseruationis cuius-
que actus. Diminutio autem libertatis cæteris paribus
est diminutio meriti, ut dictum est. His igitur de causis
non inferitur legitime inconueniens intentum in
obiectione.

Ad 3. Maior intensio actus mali auget malitiam,
& vim demeritoriam eius ad eum omnino modum,
quo dictum est augeri bonitatem, & vim meritoriam
actus boni per maiorem eius intensionem. De obli-
gatione porro exponendi in confessione intensionem
actus peccaminosi dicitur ex professo in qq. de pœni-
tentia. Interim sufficit dicere eatenus solum vnum-
quemque teneri ad exprimendam intensionem, qua-
tenus eam discernere poterit, eo discretionis modo,
qui expositus est in responsione ad primum circa
actum bonum.

QVÆSTIO XXXV.

*Vtrum dona tempore, aut natura
priora possint esse premium actus
tempore, aut natura posterioris?*

IDENTVR posse esse. 1. Quia causa fina-
lis potest exercere suam causalitatem, ante-
quam existat in se intrinsecè, respectu effe-
ctus existentis pro tempore antecedenti;
imò etiam respectu suæ causæ efficientis, adeoque na-
tura prioris. Ergo etiam causa meritoria potest exer-
cere causalitatem respectu præmij, cum tempore,
cum etiam natura prioris. Pater consequentia, quia
causa meritoria, & causa finalis sunt omnino similes
quoad suum causalitatis modum; Nempè vtraque
inducit suum effectum media sui cognitione, quæ
æqualiter potest præcedere ad existentiam vtriusvis.
Pater item antecedens, quia causa finalis exercet suam
causalitatem respectu mediorum indocentium exi-
stentiam ipsius finis; de quorum proinde ratione est,
ut sint natura priora mediatiè, vel immediatiè, quam
ipse finis, & sæpè præcedunt etiam tempore.

2. Meritum potest inducere præmium pro tem-
pore sequenti, & multos post annos exiturum. Ergo
similiter inducere potest præmium pro tempore an-
tecedenti. Probatur consequentia, quia diuina operis
nostri meritorij cognitio, mediatiè qua idem opus
mouet voluntatem diuinam, æquè adest vtrique tem-
pori, & meritum ipsum æquè deest pro vtraque.

3. Oratio potest exercere vim impetratoriam pro
tempore antecedenti respectu sui. Quod primò, &
principaliter colligitur ex solemniori oratione Ec-
clesiæ petentis, *ut anima defunctorum liberentur de
pœnis inferni; ne absorbeat eas tartarus; ne cadant in
obscurum; ut non pœnas æternas sustineant.* Quam oratio-
nem pater non posse sortiri euentum, quem petit, nisi
pro tempore ad ipsam antecedenti. Deinde cognito
per nuntium, aut litteras, periculo, quod tempore an-
tecedenti subierit Filius, vel amicus in conflictu mi-
litari, naufragio, ruina ædificij, ægitudine, & sic de si-
milibus, familiare omnibus est orando dicere: *Deus
te iuuerit: O, vrinam propitium habueris numen, & vi-
ctor, atque incolumis ab omni malo super sis.* Cuiusmodi
orationes, cum omnes pro euentu temporis præce-
dentis, naturali instinctu concipiant, atque nihil per-
peram fiat vniuersaliter ex instinctu naturæ, conclu-
ditur viles eas esse ex sua natura, atque adeò effica-
ciam suam exercere posse pro tempore antecedenti ad
existentiam ipsarum in se intrinsecè. Eadem autem
omnino est ratio quoad hoc de impetratione, & de
merito, utpote operantibus vniformiter.

4. Merces operis dari potest anticipata solutione
ante ipsum opus, ex. gr. equus dari potest militi ante-
cedenter in præmium pro bono vsu futuro ipsius
equi, & frequenter ita fit inter homines. Ergo etiam
auxilium gratiæ dari potest in præmium boni vsus
eiusdem gratiæ, id est, in præmium boni operis sub-
secuturi ad ipsam gratiam.

5. Christus Dominus meruit omnia dona su-
pernaturalia distributa hominibus, qui præxistit
antequam existeret Christus Dominus, non minus,
quam dona distributa post existentiam Christi Do-
mini, ut dictum est q. 41. de Incarnat. Merita autem
nostra habet eandem vim, eundemque modum inducen-
di præmium sibi proportionatū, quam, & quæ habent
merita Christi respectu præmij ipsis correspondentis.

6. Deus,